תורה אור

בזכרים אבל בנקבות דברי הכל על שחוטין מתחללין על חיין אין מתחללין גזרה שמא יגדל מהן עדרים, אמר רב אשי מחלוקת בפרי ראשון אבל בפרי שני דברי הכל בין דרך מקח בין דרך חילול, והא דקתני לקח לקח איידי דתנא רישא לקח תנא נמי סיפא לקח, איתיביה רבינא לרב אשי מי שיש לו סלע של שביעית וביקש ליקח בו חלוק כיצד יעשה? ילך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי בסלע פירות, ונותן לו וחוזר ואומר לו הרי פירות הללו נתונים לך במתנה והוא אומר לו הא לך סלע זו במתנה והלה לוקח בהן מה שירצה והא הכא דפרי שני הוא וקתני דרך מקח אין דרך חילול לא? אלא א"ר אשי מחלוקת בפרי שני אבל בפרי ראשון ד"ה דרך מקח אין דרך חילול לא והא דקתני אחד שביעית ואחד מעשר שני, מאי שביעית דמי שביעית דאי לא תימא הכי מעשר מעשר ממש והא כתיב (דברים יד) וצרת הכסף בידך, אלא דמי מעשר, הכא נמי דמי שביעית:

מתני' *בראשונה היה לולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד, משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש, ושיהא יום הנף כולו אסור:

גמ' *מנא לן דעבדינן זכר למקדש? דא"ר יוחנן דאמר קרא (ירמיה ל) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאם ה' כי נדחה קראו לך ציון היא דורש אין לה דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה: ושיהא יום הנף: מ"ט? *מהרה יבנה בית המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו בהאיר מזרח, השתא נמי ניכול ואינהו לא ידעי דאשתקד דלא הוה בית המקדש האיר מזרח התיר, השתא דאיכא בית המקדש עומר מתיר, דאיבני אימת: אילימא דאיבני בשיתסר הרי התיר האיר מזרח, אלא דאיבני בחמיסר, מחצות היום ולהלן תשתרי דהא תנן *הרחוקים מותרין מחצות היום ולהלן לפי שאין ב"ד מתעצלים בו לא, צריכא דאיבני בליליא אי נמי סמוך לשקיעת החמה (אמר) רב נחמן בר יצחק אמר: רבן יוחנן בן זכאי בשיטת ר' יהודה אמר' דאמר מן התורה הוא אסור דכתיב

עד

בזכרים. שאין מגדלים מהם וולדות ואפ"ה גזרו רבנן אטו נקבות: **אמר רב אשי מחלוקת.** דרבי אלעזר ורבי יוחנן: **בפרי ראשון.** בפירות שביעית הוא דא"ר אלעזר דרך חילול לא משום דדריש סמוכין: **פרי שני.** דמי שביעית: **והא דתניא.** בברייתא דמסייע ליה: **לקח לקח.** בכולהו בין בפרי ראשון בין בדמיו דקתני לקח בבשר יין ולא קתני חילל בשר ביין: **איידי דתני רישא לקח.** דאיירי בפרי עצמו: **וביקש לו ליקח חלוק.** ואינו יכול דהתורה אמרה לאכלה בתוך הזמן (א)ולא לסחורה וזה מתקיים לשנה הבאה: **הרגיל אצלו.** שמתוך כך יעשה לו חפצו: **וחוזר ואומר לו.** לחנוני: **הרי פירות הללו.** שמכרת לי שהיו של חולין ונכנסו לקדושת שביעית נתונים לך במתנה ואוכל אותם בשביעית, והחנוני אומר לו "ואני נותן לך סלע חולין זה שילא לחולין במתנה" ובא ולוקח מאותו סלע כל מה שירצה, והחנוני יאכל הפירות בתורת שביעית: **והא הכא.** דהא סלע פרי שני הוא דמי שביעית וקתני דצריך לילך אצל חנוני ולהוליאו לחולין דרך מקח וממכר אלמא בפרי שני נמי איכא מאן דפליג דאי הוי סגי בדרך חילול למה ילך אצל חנוני יקח פירות חולין שיש לו בביתו שוה סלע ויחללנו עליהם ויאכלם בתורת שביעית: **אלא.** אי אתמר דרב אשי הכי אתמר: **מחלוקת בפרי שני.** בהא הוא דאיכא למאן דשרי דרך חילול אבל פרי ראשון כו': **והא דקתני.** בברייתא דמסייע לר' יוחנן "אחת שביעית ואחת מעשרות מתחללין" אלמא שביעית עצמה דרך חילול: **מעשר מעשר ממש.** בתמיה וכי יש לומר שהמעשר עצמו יתחלל על בהמה חיה ועוף: **והכתיב.** "ונתתה בכסף וצרת" דאין מתחלל אלא על המטבע דבר שיש עליו צורה: **מתני' במקדש שבעה.** כדדרשינן בת"כ ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים (ויקרא כג) ולא בגבולין ז' ימים: **במדינה.** בירושלים שאף הוא כגבולים: **ושיהא יום הנף.** של עומר דהיינו ט"ז בניסן כולו אסור בחדש, ובעוד המקדש קיים משקרב העומר היו אוכלין חדש בו ביום כדכתיב (שם) "עד הביאכם" וכשחרב הבית מותר מן התורה משהאיר המזרח כדאמר במנחות (דף סח.) כתוב אחד אומר "עד עצם היום הזה" דהיינו האיר המזרח וכתוב אחד אומר "עד הביאכם" הא כיצד: בזמן דאיכא עומר "עד הביאכם" בזמן דליכא עומר "עד עצם" ואסר רבן יוחנן בן זכאי עליהם כל היום כדמפרש טעמא בגמרא: **גמ' מהרה יבנה בית המקדש.** ויחזור דבר לאיסורו להשתא קריבא ביה "עד הביאכם" ואי הוו נהיגי בחורבנו לאכול בהאיר מזרח כדין תורה אתיא למיכל נמי בבנינו ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו כו': **דאיבני אימת.** דק חששא דחיישינן "למהרה יבנה" אימת תגמור המלאכה דאיכא למיחש לאיסור חדש כל היום דאצטריך לרבן יוחנן בן זכאי למיסר השתא כל היום משום סירכא דההוא יומא: **אי נימא דאיבני בשיתסר.** שלא נבנה עד יום ט"ז עצמו: **הרי התיר האיר המזרח.** ושפיר קאכלי דהואיל דהאיר המזרח ואין מקדש בנוי אשתרי ליה בחדש: **אלא דאיבני בחמיסר.** או קודם לכן דכי מטא שיתסר לא התיר האיר המזרח שהרי המקדש בנוי הלכך אכלי איסורא וגזל ריב"ז השתא משום ההוא יומא: **מחצות היום ולהלן נשתרי.** השתא דאי נמי אכלי ההוא יומא מחצות היום ולהלן כסירכא דמעיקרא, אכלי, וליכא איסורא דודאי קרב העומר: **דתנן.** במסכת מנחות (שם): **הרחוקים.** מירושלים לא היו רואין ולא היו שומעין שעת הקרבת העומר: **מותרין.** בחדש: **מחצות היום ולהלן.** לפי שיודעים שאין ב"ד מתעצלים בו מלהקריבו קודם חצות: **לא צריכא דאיבני בליליא.** כלומר "לשמא יבנה בליליא" חיישינן ולא יהו פנויים לקצור העומר עד סמוך ליום ויש טורח הרבה בעומר שהיו מייבשין אותו *באבוס של קלאים וזוברין אותו שיזובו מימיו וטוחנין אותו ברחים של גרוסות ומניפין אותו בי"ג נפה בגסה בדקה כדאמרינן התם וזה שלא יוכלו להתעסק בו מתחילת לילה לא יספיקו להקריבו למחר קודם חצות: **אי נמי.** דאיבני בחמיסר סמוך לשקיעת החמה והיא היא, ואי קשיא דבליליא הוא נבנה דקי"ל בשבועות (דף טו:) דאין בנין בית המקדש בלילה דכתיב "וביום הקים" ולא בחמיסר שהוא י"ט דקי"ל בשבועות (שם) דאין בנין ב"ה דוחה י"ט ה"מ בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד שאנו מצפין בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבא משמים שנא' (שמות טו) מקדש ה' כוננו ידיך: **בשיטת ר' יהודה.** אותה שיטה שהיה ר' יהודה שהיה מתלמידי תלמידיו דורש אחריו דרש גם הוא בימיו:

עד

דאפילו למ"ד פרק זה בורר (סנהדרין דף כה. ושם) אימתי דרבי יהודה לפרש ובמה לחלוק היינו דזימנין דבמה לחלוק ומ"מ דזימנין נמי היינו לפרש והא דאמרינן בהגוזל קמא (ב"ק דף לז: ושם) גבי מעות מעשר שני מעות של בבל והם בבבל למאי חזו ומשני דזבין ביה בהמה ומסיק לה התם היינו כרבי מאיר דשרי אפילו לכתחילה אי נמי אפילו כרבנן והתם דלא אפשר בענין אחר ולפי מה שפי' דר' מאיר שרי אפי' לכתחילה לא יתכן מה שפירש בקונטרס פרק הזהב (ב"מ דף נה:) דגבי דמאי מחללין אותו כסף על נחשת נחשת על הפירות ויחזור ויפדה את הפירות דדוקא כך צריך לעשות ולא מעלם לירושלים והכא אשכחן דשרי ר"מ דמאי לחלל על הפירות לכתחילה ובלבד שיעלו ויאכלו במקום דהכי עדיף משיחזור ויפדה את הפירות:

פירות הללו נתונים לך במתנה. בהדיא קתני בירושלמי דשביעית בסוף פרק שמיני והחנוני אומר לו הרי סלע נתון לך במתנה ובענין אחר לא סגי ודייק דדרך חילול אינו מדלא חילל החנוני לכתחילה סלע של בעל הבית על פירותיו שלא כדרך מקח וממכר:

ושיהא יום הנף כולו אסור. הרבה תקנות תיקן רבן יוחנן בן זכאי אלא הנך תרתי תיקן יחד להכי תני הכא יום הנף אגב גררא ותימה דבמנחות פרק רבי ישמעאל (דף סח.) לא תני הנך דלולב אגב ההוא דיום הנף ובפרק בתרא דר"ה (דף ל:) תניא הנך תרתי ועוד תקנות טובא דתקון:

דאשתקד לא הוה בית המקדש האיר המזרח הוה מתיר. ואפילו לרבי יהושע דאמר שמעתי שמקריבין אף על פי שאין בית בפ"ק דמגילה (דף י.) הני מילי כשיש מזבח בנוי אבל בלא מזבח לא כדמוכח בזבחים פרק קדשי קדשים (דף ס. ושם) דמזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולים ואין אוכלים בגינו שירי מנחה ולא קדשי קדשים ואפילו קדשים קלים:

אי נמי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר. שלא יוכלו להתעסק בעומר בתחילת לילה ולא יספיקו להקריב קודם חצות למחר וי"מ דמיירי בערב י"ט סמוך לשקיעת החמה ולא יכול לבקר בי"ט מהיכן יקצרו את העומר והיכן מגלות וקופות ושלש עשרה נפה וכלי שרת דברים הצריכין לעומר כדתנן במנחות פ' ר' ישמעאל (דף סו.) דאי סמוך לשקיעת החמה דחמיסר קאמר שהוא י"ט הא אין בנין בית המקדש דוחה י"ט כדאיתא פרק שני דשבועות (דף טו:) ולאו פירכא היא דתיקשי לן הא דקאמרינן לא צריכא דאיבני בליליא הא נמי אמרינן התם דאין בנין בהמ"ק בלילה שנאמר וביום הקים את המשכן ביום מקימין אותו ובלילה אין מקימין אותו אלא על כרחיך צריך לחלק כמו שפירש בקונטרס דהני מילי בנין הבנוי בידי אדם אבל מקדש העתיד בנוי ומשוכלל יגלה ויבא מן השמים שנא' מקדש ה' כוננו ידיך:

ולקחתם

עין משפט נר מצוה

קד א מיי' פ"ז מהלכות שמיטה הלכה ח:

קה ב מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה יג סמג עשין מד:

קו ג מיי' שם הל' טו:

קז ד מיי' פ"י מהלכות אסורות הלכה ב סמג לאוין קמב טוש"ע א"ח סי' תפט סעיף י טוש"ע י"ד סי' רצג סעיף א:

קח ה ו מיי' שם הל' ב:

◆

רבינו חננאל

ואסיקנא דמחלוקת ר' יוחנן ור' אלעזר בדמי פירות שביעית שהן פרי שני ושמעינן לה מהא דתניא מי שיש לו סלע של שביעית פי' סלע שלקחה בדמי פירות שביעית וביקש ליקח בה חלוק כיצד עושה הולך אצל חנוני הרגיל אצלו ואומר לו תן לי בסלע זו פירות ונותן לו וחוזר ואומר לו הרי פירות הללו שקניתי ממך נתונין לך במתנה והחנוני אומר הרי סלע זו נתונה לך במתנה. והלה אומר הרי פירות הללו מחוללין על פירות שיש לי בביתי ולוקח בסלע זו מה שירצה הנה הסלע של שביעית כמו פרי שני וקתני דרך מקח אין דרך חילול לא כמאן כר' אלעזר. אלא אם תאמר מחלוקת בפרי ראשון אבל בפרי שני דברי הכל אפי' דדרך חלול הוא: לא כר' יוחנן ולא כר' אלעזר אלא ש"מ מחלוקת בפרי שני ואי קשיא לך הא דתניא אחד שביעית ואחד מעשר שני מתחללין מאי שביעית דמי שביעית הן מדקתני מעשר שני בהדיה וכי מעשר שני מתחלל בבהמה והלא אינו מתחלל אלא בכסף שיש עליו צורה אלא בדמי מעשר שני [הכא] נמי בדמי שביעית:

פיסקא משחרב בית המקדש התקין ריב"ז שיהא לולב ניטל כל שבעה במדינה זכר למקדש שנאמר דורש אין לה מכלל דבעיא דרישה ושיהא יום הנף כולו אסור לאכול החדש כבר פירשנוה במסכת ר"ה חלוקות ר' יהודה על ריב"ז במסכת מנחות ואסיקנא לריב"ז אסור לאכול החדש בי"ו בניסן היום כולו: והאידנא לא אכלינן אלא באורתא דשיבסר נגהי תמניסר ומאי התקין דקתני במתני' דרש המקרא והתקין:

[ר"ה ל.]

[שם ע"ש]

[מנחות סח:]

עירובין לג. ר"ה ל. מנחות סח.

[באבוס של קלאים כצ"ל]

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה וביקש לו וכו' בתוך הזמן וזה ולא לסחורה נמחק:

נושא

בראשונה מצות לולב חוץ למקדש רק יום א' בלבד - אחר החורבן התקין ריב"ז לטלו ז' ימים זכר למקדש

נושא

מקור שיש לעשות זכר למקדש

נושא

יום הנף כולו אסור (באכילת חדש) תקנת ר' יוחנן בן זכאי